

Az Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek (HUDD20010) Natura 2000 terület fenntartási terve

A terv készítésében részt vettek:

Dénes Andrea
AdNatur Kkt

Dr. Kovács Tibor és Petrányi Gergely
Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság

Ács Lászlóné, Dévényi Borbála, Havasi Ildikó, Gáborik Ákos, Márkus András,
Wágner László
DDNPI

**Összeállította:
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság**

2014

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai	3
1.1. Név	3
1.2. Azonosító kód	3
1.3. Kiterjedés	3
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	3
1.4.1. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek	3
1.4.2. Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok	3
1.5. Érintett települések	3
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások	4
1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre	4
1.7.2. Településrendezési eszközök	4
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	5
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	5
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	5
1.7.6. Vízyűjtő gazdálkodási terv	5
2. Veszélyeztető tényezők	6
3. Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1 Természetvédelmi célkitűzés	11
3.2. Kezelési javaslatok	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	12
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	28
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	29
3.2.4. Kutatás, monitorozás	29
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	30
3.3.1. Agrártámogatások	30
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	30
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer	31
3.3.2. Pályázati források	31
3.3.3. Egyéb	31
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	32
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	32
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	32
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	33
3. Térképek	35
3.1. Áttekintő térkép	35
3.2. Az Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek KTT kezelési egységeinek térképe	35
3.3. Az Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek KTT élőhelytérképe 1-2	35

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek különleges természetmegőrzési terület (KTT)

1.2. Azonosító kód

HUDD20010

1.3. Kiterjedés

259.76 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek

Élőhelykód	Név	Reprezentativitás
3260	Alföldről a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel	C
6440	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei	C
7230	Mészkedvelő (mesze talajú) üde láp- és sásrétek	C

1.4.2. Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok

Név	Reprezentativitás
<i>Emys orbicularis</i> - mocsári teknős	C
<i>Bombina bombina</i> - vöröshasú unka	C

1.5. Érintett települések

Baranya megye: Babarcszölös, Görcsöny, Hegyszentmárton, Kisdér, Ócsárd, Regenye, Siklósbadony

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet

rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védeltségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett Natura 2000 terület.

Országos jelentőségű védett természeti terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett országos jelentőségű védett természeti terület.

Ex lege védett területek:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett ex lege védett terület.

Helyi jelentőségű védett terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett helyi jelentőségű védett természeti terület.

Országos ökológiai hálózat:

A tervezési terület teljes egészében része az országos ökológiai hálózatnak, ökológiai folyosó besorolással.

Nemzetközi jelentőségű területek:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett nemzetközi jelentőségű terület.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre

A tervezési terület védett természeti területtel nem fed át, ezért nem készült ilyen terv a területre vonatkozóan.

1.7.2. Településrendezési eszközök

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tetről.

Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 9/2005. (V. 12.) Kgy. rendelete Baranya megye területrendezési tervéről.

Település rendezési tervek

Babarczölös, településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ módosítása 5/2006. (VI. 1.) rendelet, 7/2010. (VIII. 13.) rendelet, 2/2011. (III. 23.) rendelet, 20/2006. (V. 31.) határozat, 25/2011. (III. 23.) határozat.

Göröcsöny, településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ, 20/2013. (XII. 30.) rendelet, 157/2013. (XII. 27.) határozat

Hegyszentmárton településszerkezeti és szabályozási terve 3/2005 (I.30.) határozat; 1/2005. (II. 01.) rendelet, érvényes a 11/2007 (VIII. 16.) sz. módosító rendelettel.

Kisdér településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terv, HÉSZ 13/2005 (XII.27.) rendelet;

Ócsárd, településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ - módosítás (egységes szerkezetben) 8/2005. (VII. 27.) rendelet, 3/2011. (III. 22.) módosító rendelet, 26/2011. (III. 21.) határozat; Regenye településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terve, HÉSZ 6/2005 (VIII.01.) rendelet.

Siklósbodony, településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terv, HÉSZ - 3/2006. (VI. 22.) rendelet.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési területre az erdőterv rendelet alapján a Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott, Vajszlói körzetre vonatkozó körzeti erdőterv érvényes, amely a 2011. december 31-én lejárt érvényességű erdőterv után a jelen terv készítésének idején kidolgozás alatt áll és 2015.01.01-től 2024.12.31-ig lesz érvényes.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

Ócsárd és Vidéke Vadásztársaság vadgazdálkodási terve: 11.1.21/147-7/2007.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen halgazdálkodási vízterület nem található, halgazdálkodási terv nem vonatkozik rá.

1.7.6. Vízyűjtő gazdálkodási terv

A tervezési területre a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása körében, a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, 3-3 Fekete-víz tervezési alegység terve vonatkozik. Közreadja a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009., felülvizsgálat éve: 2015

2. Veszélyeztető tényezők

A területen jelenleg ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	4	Befolyásolt élőhelyek kódja: 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>), 6250 - * Síksági pannon löszgyepek 6440 - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei Valós problémát jelent jelenleg is néhány gyepen a kaszálás hiánya, cserjésednek, inváziós fajok terjednek, de a ma műveltek esetében potenciálisan veszélyt jelent a felhagyás.
A10.01	sövény, bozót, cserje eltávolítása	M	5	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculus fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel 7230 - Mészkevelő üde láp- és sásrétek Kiszáradást, „hősokkot okoz” és degradáló bolygatás a patak menti cserjék és fák irtása (valós probléma a vízfolyások menti vízügyi vagy más rendezés során a fakivágás, cserjeirtás.) A patak medrekben és a medrek közelében helyenként sokszor 50-80 (100) éves fák is állnak, félárnyék biztosítással javítják a völgy élőhelyeinek vízháztartását. A völgy morfológiája miatt (csak völgyháti szántók, települések) nem jellemző az árvízveszély.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	2	Befolyásolt élőhelyek kódja: 6250 - * Síksági pannon löszgyepek. Feltételezhetően egykor legeltetett (is) élőhely, használat hiányában cserjésedik, gyomosodik.
G02.10	egyéb sport és szabadidős	H	20	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig

	létesítmény			előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel 6430, - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásréte, 91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kóris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) Halastó és horgásztó (vagy egyéb) esetén a már meglevők működése jövőbeni, új tavak létesítése potenciális veszély. Már működők esetében valós probléma a völgyekben a tavak alatti völgyszakaszok vízhiánya, mely minden vizes élőhelyre hat. Vizsgálandó a hatásuk mértéke, pontos oka, és a javítás lehetősége.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	80	Befolyásolt élőhelyek kódja: , 6440, 6440, 7230, 91E0 Kis mértékben, de mindegyik élőhelyen fennálló veszély. A száraz és üde gyepek esetében a kezelés, használat hiánya, vizes élőhelyek esetében a nem megfelelő vízháztartás következtében fokozódhat térhódításuk.
J02.01	talajfeltöltés, lecsapolás, kiszáritás, általános	H	30	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel 6430, - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásréte, 91E0 - * Enyves éger

				(<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) Befolyásolt fajok: mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) Meglevő feltöltés, ill. árkos lecsapoló rendszer, 1 km hosszú völgyszakasz minden élőhelyét degradálta. Potenciális veszély minden vizes élőhely esetében. Legfőbb veszélyeztető tényező a nem megfelelő vízellátás. Kiszáradás esetén cserjésedés és inváziós fajok erőteljes térfoglalása indulhat el. Lápi élőhelyek estében tőzgebomlást okoz, hosszantartó kiszáradás a teljes élőhely eltűnését is okozhatja. Legérzékenyebbek a lápi élőhelyek: 7230, 91E0.
K01.03	kiszáradás	H	50	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel 6430, - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásréte, 91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>)alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) Befolyásolt fajok: mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) Megtörtént beavatkozások következtében az egész völgyrendszerben tapasztalható. Lápi élőhelyek sekély és rövidebb idejű vízborítása, patak bemélyülése, nincs elöntés.

K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	L	100	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel 6430, - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásréte, Az egész völgyrendszerben elsősorban a korábbi művelés megszűnése nyomán számos feltételezhető változás ment végbe, mint a frissen cserjésedő gyepek esetében a közelmúltbeli legeltetés vagy kaszálás hiánya nyomán elinduló másodlagos szukcesszió. A terület, főképp a mocsárrétek, magaskórósok, kaszálórétek és a sztyepprétek kezelés hiányában beerdősödnek.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	L	100	Befolyásolt élőhelyek kódja: 3260 - Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel 6430, - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásréte, 91E0 - * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)Befolyásolt fajok: mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) A völgyrendszer több élőhelyét különösen (7230, egyes 91E0) szivárgó vizű források látnak el

				víztöbblettel. A klímaváltozás okozta potenciális forrás elapadás esetén, komoly veszélyeztetettséggel kell számolni, akár az élőhelyek teljes eltűnésével is.
--	--	--	--	--

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L		Befolyásolt élőhelyek kódja: 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>), 6250 - * Síksági pannon löszgyepek A kevésbé meredek domboldalakon a gyepterület művelési ág váltása igény lehet a jövőben. Potenciális veszély, illegális beszántás korábban is történt helyenként.
A04.01	intenzív legeltetés	L		Befolyásolt élőhelyek kódja: 6250 - * Síksági pannon löszgyepek, 6440 - - Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1 Természetvédelmi célkitűzés

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A terület természetvédelmében kiemelt fontosságú cél a vidéken jellemző tájhasználat miatt erősen megfogyatkozott, illetve jellemzően leromlott állapotban fennmaradt

- 7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétei

természetvédelmi állapotának javítása.

Ennek érdekében elsődleges a vizes élőhelyek vízellátásának javítása vízvisszatartással, a terület megfelelő vízgazdálkodásának biztosítása, mederrendezések minimalizálása. Az élőhelyek minősége javítható a megfelelő kezeléssel, így fontos a vízfolyások mellett kialakult és erősen degradálódó szegélytársulások és fátlan élőhelyek védelme (kaszálás, inváziós fajok (pl. aranyvessző) visszaszorítása), valamint a mocsárrétek megfelelően végzett kaszálása.

A fentieken túl javulás érhető el a korábbi mederrendezések és mederfenék-süllyedés káros hatásainak enyhítésén keresztül is.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv.

A különböző jellegű javaslatok minden kezelési egységnél önállóan kerülnek meghatározásra, így ott kerülnek felsorolásra a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok, valamint a speciális, gazdálkodáshoz köthető javaslatok is.

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Általánosságban a következők kerültek meghatározásra, melyek megfelelő elemeit kiemeltük az egyes kezelési egységeknél is.

Területrendezés, építésügy

A megyei és helyi településrendezési szabályzatok követendők. Új, állandó épület csak a természetvédelmi szempontokkal összhangban építhető, a gazdálkodást segítő ideiglenes építmények (pl. karám, nyári szállás) csak a természetvédelmi kezelő véleményének figyelembe vételével helyezhető el.

Közlekedés

Közlekedésre a meglévő utak használhatók, új utak kialakítása kerülendő, különösen indokolt esetben a természetvédelmi kezelő véleményének figyelembe vételével valósítható meg.

Turizmus

A területen a zöld turizmus lehetőségei adottak. Igény esetén a turizmus tanösvény vagy más hasonló, a zöldturizmus körébe sorolható nyomvonal, kárt nem okozó létesítmény kialakításával megteremthető. Az ehhez szükséges infrastruktúra kialakításakor az illetékes természetvédelmi kezelő véleménye irányadó kell, hogy legyen.

Bányászat

A föld, talaj kitermelés tilos.

Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

A kezelési javaslatok kezelési egységenként, az ökológiai viszonyok, az élőhely jellege és működési jellegzetességei lapján kerültek megállapításra. A kezelési egységek lehatárolásakor az élőhelytípusokat vettük figyelembe, amely alapján határozza meg a jelenlegi tájhasználat formáit illetve a természetvédelmi szempontból megfelelő jövőbeni kezelési lehetőségeket, szükségszerűségeket is.

A kezelési egységek kialakítása, illetve az érintett egységek kezelési elveinek meghatározásakor döntő fontosságú volt a terület jelölő értékeinek megléte és azok ökológiai igényei. A terület kezelésében legfontosabb a meglévő gyepek területének jó állapotának fenntartása vagy állapotának javítása, a jelölő értékeket fenyegető szukcessziós folyamatok fékezése, mint az invázós fajok visszaszorítása és a cserjésedés megelőzése, illetve a terület megfelelő vízállapotának biztosítása.

A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

Kezelési egységek – KE

Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 8 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a mellékletek között mutatjuk be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban és 2014-ben végzett élőhelyfelmérés alapján történt. A kezelési egységek határai nem mesterséges vonalakat vagy

telekhatárokat követő egységek és nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe kell venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

Egység	Á-NÉR élőhely	Jellemzők:
KE-1	B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások, B2 Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényze, B4 Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek, B5 Nem zsombékoló magassásrétek, D6 Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet, J1a Fűzlápok, lápcserjések, P2a Üde és nedves cserjések, I1 Nedves felszínek természetes pionír növényzete	Mocsári és lápi élőhelyek (az égerláp erdőt kivéve). Fő kezelési tényező a vízigény biztosítása.
KE-2	D34 Mocsárrétek, E1 Franciaperjés rétek, H5a Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	Rétek és gyepek – kaszálás (legelés)
KE-3	J2 Láp- és mocsárerdők	Égerláp
KE-4	J2 Láp- és mocsárerdők, RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, P2a Üde és nedves cserjések, P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	Nem üzemtervezett fás élőhelyek – természeti, dendrológiai, táji értékkel
KE-5	OB Jellegtelen üde gyepek, OD Lágyszárú özönfajok állományai, OFMagaskórós ruderalis gyomnövényzet	Gyomos lágyszárú élőhelyek – kaszálás
KE-6	RC Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők, RDb Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők, S1 Akác ültetvények, S2 Nemesnyárasok, S6 Nem őshonos fajok spontán állományai, J2 Láp- és mocsárerdők	Üzemtervezett erdők vagy kezelendő fás élőhelyek
KE-7	T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	Szántók
KE-8	U9 Állóvizek	Halastavak, horgász tavak

KE1 - Mocsarak és lápok

(a) Kezelési egység kódja

KE1:

(b) Kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a terület legmagasabb természeti értéket is képviselő lápi és mocsári élőhelyeket tartalmazó területei, kivéve az erdőket ahol a természeti adottságok, elsősorban az időszakos vagy tartós felszíni vízborítás vagy legalább a víztelített talaj miatt gazdálkodási tevékenység nem folyik. A vízborítás, a magas talajvíz az élőhelyek elsődleges meghatározó környezeti igénye is egyben.

Fátlan és cserjés lápi és mocsári élőhelyek (lápi zsombékosok és sásosok, magassásrétek, fűzláp, nádasok, harmatkásás, békabuzogányos) mozaikja a völgyek patakok menti legmélyebb részein. Víz által leginkább befolyásolt, művelés alatt nem álló élőhelyek.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek tavikákások

B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári vízparti növényzet

B4 - Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek

B5 - Nem zsombékoló magassásrétek – élőhely-komplexben a D6 Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet élőhellyel

D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet – élőhely-komplexben a B5 - Nem zsombékoló magassásrétek élőhellyel

I1 - Nedves felszínek természetes pionír növényzete

J1a – Fűzlápok, lápcserjések

P2a - Üde és nedves cserjések ezek B5 Nem zsombékoló magassásrétekbe ágyazva fordulnak elő.

Natura 2000 élőhelyek:

7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen jelenleg érdemi gazdálkodás nem folyik, és azt jelenlegi állapota nem is indokolja. A kezelési javaslatok alapja a terület viszonylagos bolygatatlanságának fenntartása, a beavatkozások minimálisan szükséges szinten való tartása.

Egy nem működő, mocsári élőhelyekkel újra népesedő halastórendszer vízjogi működési engedélyének javasolt a felülvizsgálata. Élőhelyként a tórendszer kezelésére javasolt a visszatelepülő élőhelyek gazdálkodásmentes, beavatkozás nélküli szukcesszióját hagyni érvényesülni, de eközben figyelmet kell fordítani a megjelenő inváziós fajok visszaszorítására.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani. (GY21)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani. (GY32) *(Fűzláp, rekettye fűz bokrosok fajgazdag környezettel)*
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28). *(Megjegyzés: A fátlan élőhelyeken a nagy mértékű cserjésedést kell csak akadályozni, terület mérsékelt cserjésedése (kb. a terület max. 30 % -áig) őshonos fajokkal elsősorban rekettyefűzekkel (Salix cinaerea) hagyható.)*
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- A területen szóró, vadetető, szóó, a vegetációs időszakban erdei rakodó létesítése tilos (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A völgyrendszer vízháztartását javító műszaki felmérés és tervezés kidolgozása és végrehajtása a legfontosabb a KE-1 egység fenntartása és jó állapotban tartása szempontjából.

- Halastavak vízjogi engedélyének felülvizsgálata.
- Lemélyített és lemélyült patakmedrek további mélyülését akadályozó intézkedések.
- A területen található kisebb, vízjogi üzemeltetéssel nem rendelkező árkok felmérése és megszüntetése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(i) Kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén a kezelés fő feladata a jelölő élőhely (7230 élőhelytípusnak megfelelő) zombékos (egyben védett fajok élőhelye) ill. a zombékossal elegyes

magassásos, és a 91E0* élőhelytípusba tartozó fűzláp, valamint az ezekkel komplexet, mozaikos egységet alkotó vízbefolyásolt, nem jelölő élőhelyek fenntartása. A több helyen minden bizonnyal tűzeges, a vegetációs időszak egy részében vízborított vagy víztelített talaja miatt a természetes élőhelyek és talaj sérülésének kockázata nélkül nem kaszálható vagy legeltethető; fenntartása szempontjából ez nem is szükséges. A fenntartás szempontjából a megfelelő vízháztartás a cserjésedés és az inváziós fajok terjedésének megelőzése elsődleges.

KE2 - Rétek és gyepek

(a) Kezelési egység kódja **KE2**

(b) Kezelési egység meghatározása

Jelenleg is részben kaszált rétek, gyepek, ill. a közelmúltban felhagyott művelésű szárazgyepek.

A terület természeti értéket képviselő, jelölő élőhelyeinek minősülő mocsárrétjeit (D34), valamint a nem jelölő franciaperjés kaszálórétjeit (E1) és sztyepprétjeit (H5a) foglalja magába, amelyek kedvező állapotban tartásához a kaszálóként (vagy H5a esetén legelőként) való hasznosítás szükséges.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

D34 – Mocsárrét

E1 – Franciaperjés rétek

H5a - Löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek 7. altípusa

Natura 2000 élőhelyek:

6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei

6510 Sík és dombvidéki kaszálórét (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

6250 * Sikági pannon löszgyepek

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja a területet fenntartó kaszálás folytatása. Legeltetés a száraz sztyepp (H5a) élőhelyeken lehetséges, az a kaszált réteken nem javasolt.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Felülvetés nem megengedett. (GY01).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- A gyept évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80). *Megjegyzés: A legeltetés a száraz sztyepp (H5a) élőhelyeken lehetséges. Évi többszöri kaszálás (élőhelyrekonstrukciós céllal) több éves kaszálás / legeltetés hiányában lehet szükséges.*
- A kaszálás, szárazzás esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92).
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok eltávolítása nem megengedett. (GY33).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A völgyrendszer vízháztartását javító műszaki felmérés és tervezés kidolgozása és végrehajtása a KE-2 egység D34 élőhelyeinek jó állapotban tartását is segíti.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység mocsárrétjeinek és kaszálórétjeinek, szárazgyepjeink fenntartását a kaszálás (vagy legelés) biztosítja, annak hiányában becserjésedés-gyomosodás, invázós fajok terjedése várható, majd a terület be is erdősödhet.

Az élőhelyek kis mérete, és nem kiemelkedő minőségük mellett is jelentősek, őrzik a réti és szárazgyep flóra tagjait, propagulum forrást biztosítva a mezőgazdasági területek uralta tájban a völgyrendszer változó élőhelyeinek szukcessziós változásaihoz (későbbiekben akár a felhagyott mezőgazdasági területek benépesedését is szolgálhatják).

A területen előforduló, de nem jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományának megőrzése és természetvédelmi helyzetének javítása érdekében fontos az üde gyepek megfelelő kezelése.

KE3 - Égerlápok

(a) Kezelési egység kódja KE3

(b) Kezelési egység meghatározása

Lábas égerláp víz nélkül vagy csekély vízzel.

A kezelési egység üzemtervezett mézgás éger állomány (Babarcszőlős 11 A). Igazi öreg égeres láperdő (*Angelico sylvestri-Alnetum glutinosae*) lábas fákkal, de jórészt kiszáradva.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

J2 Láp- és mocsárerdők 1.1. altípusa

Natura 2000 élőhelyek:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési javaslatok alapja az erdőborítás fenntartása illetve a honos faállomány megőrzése. A gazdálkodás során kiemelt figyelmet kell fordítani a kis kiterjedésű egység inváziós fajoktól való megvédésére - ennek záloga a fentiekben említett folyamatos erdőborítás biztosítása is.

A jelen lévő érzékeny fajok megőrzése érdekében fontos a holt faanyag meglétének folyamatos biztosítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott, Vajszlói körzetre vonatkozó körzeti erdőterv 2011. december 31-én lejárt érvényességű erdőterv, a jelen terv készítésének idején kidolgozás alatt áll és 2015.01.01-től 2024.12.31-ig lesz érvényes, addig átmeneti erdőterv érvényes

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 1. között végezhető. (E44).
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A völgyrendszer vízháztartását javító műszaki felmérés és tervezés kidolgozása és végrehajtása a jelen kezelési egység fenntartása és jó állapotban tartása szempontjából is fontos, ezért szükséges:

- Halastavak vízjogi engedélyének felülvizsgálata.
- Lemélyített és lemélyült patakmedrek további mélyülését akadályozó intézkedések.
- A területen található kisebb, vízjogi üzemeltetéssel nem rendelkező árkok felmérése és megszüntetése.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

Az erdő folyamatos borításának biztosítása mellett szükséges a honos, termőhelyazonos állomány megtartása. A felújítás megfelelő módja a természetes felújítás, ennek kivitelezhetetlensége esetén mindenképpen a korábbi őshonos éger állománnyal azonos erdő létesítendő.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

Magas természeti értéket képviselő regionálisan ritka, a völgyrendszer lápi élőhelyeit gazdagító élőhely. Az állomány a terület általános vízhiánya miatt gyakran teljesen vízmentes, de regenerálódásra még képes, igazi égerláp erdő, öreg, lábas égerekkel. Talaja már csak helyenként nedves, de biztosan tőzeges. Ritka faj: vörös ribiszke (*Ribes rubrum*) az égertalpakon, amely jól mutatja a terület hajdani értékeit. Az elhalt fák élőhelyet nyújtanak sok korhadéklakó szervezetnek és fészkelőhelyet odúlakó madaraknak.

KE4 - Nem üzemtervezett őshonos erdők

(a) Kezelési egység kódja

KE4

(b) Kezelési egység meghatározása

Őshonos fafajú (nem üzemtervezett) fa- és cserje állományok, fasorok erdősávok, fűzmocsár változatos élőhelyeken.

A kezelési egység alapvetően őshonos fafajú fás állományokat, fa- és cserjesávokat, facsoportokat foglal magába, melyek a Natura 2000 terület élőhelyi sokfélesége, tájképi megjelenése, némely kedvező környezeti-ökológiai tényező kialakításában (árnyékolás a művelt területek felé a szegélyekben pufferzóna) fontosak.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

J2 – Láp- és mocsárerdők 2.3 altípusa (fűzmocsár)

RA – Őshonos fafajú facsoportok, fasorok erdősávok

P2a - Üde, nedves cserjések (kivéve a rekettyefűzes altípust (KE-1 kezelési egység)

P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

RB – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők

A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR):

D6 - Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet

Natura 2000 élőhelyek:

6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területeken gazdálkodás nem folyik (nem üzemtervezett fás élőhelyek) és azt jelenlegi állapota nem is indokolja. A kezelési javaslatok alapja a terület viszonylagos bolygatatlanságának fenntartása és inváziós fajoktól való védelme, a beavatkozások minimálisan szükséges szinten való tartása. Fás szegélyek, öreg fák, egykori fás legelők hagyásfái, patak menti ligetes fűzes élőhelyek, öreg famatuzsálemekkel. Megtartásuk természetvédelmi szempontból kiemelkedően fontos. A patakot követő fákat (akár patakmederben levő idős fákat) vízügyi mederrendezés, fenntartási munkák során nem szabad eltávolítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

A nem gyepterület művelési ágú területrészekre vonatkozó kötelező előírások és korlátozások nincsenek érvényben a jelenlegi jogszabályok alapján.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Fakitermelés csak augusztus 15. és február 1. között végezhető. (E44).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A völgyrendszer vízháztartását javító műszaki felmérés és tervezés kidolgozása és végrehajtása KE-4 egység patak menti vizes vagy üde fás élőhelyeinek jó állapotban tartását is segíti.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén részben idős fákból és cserjékből álló, fa-és cserjesorok az élőhelyi sokféleség és táji érték szempontjából jelentősek. Állományukat elsődlegesen a tájidegen fajok, agresszív terjedése, és az illegális illetve szakszerűtlen fakitermeléssel szemben szükséges megvédeni. Az élőhelyek dendrológiai értékei felmérendők és az értékek megtartása javasolt. Ökológiai értékük a környezetükben levő élőhelyek ökológia igényeinek elősegítése, megtartása és a pufferhatás.

Dendrológiai értékük, hogy az egykor a tájra jellemző klímazonális erdők, a lösztölgyesek szinte minden fafaja megtalálható bennük, nem ritkán öreg és óriás példányok is, melyek egykor fás legelőn állhattak. Feltűnően sok tatárjuhar (*Acer tataricum* akár 120 cm törzskerületű), sok mezei juhar (*Acer campestre*), mezei szil (*Ulmus minor*), kocsányos, kocsánytalan (akár 500 cm feletti kerülettel) és csertölgy (*Quercus, robur, Q. petraea, Q. cerris*). Fatermetű egybibés galagonyák (*Crateagus monogyna*).

Mogyoró állományok, mogyoróligetek is kiemelendők dendrológiai értékük miatt. Főképp olyan helyen találhatók, ahol az akár több száz éves erdőélés, fakivágás és más használat után az erdő nem újult fel (pl. egykori malmok körül). Ezek a mogyoróligetek igen öreg állományok, fatermetű, óriás mogyorókkal (210 cm törzskerület). Hasonlók igen ritkák és általában nem állományban.

Csoportosan vagy a patakokat kísérő sávokban megjelenő puhafás állományok. Ezek nem erdők, de aljnövényzetük (legtöbbször magassásréti) jó állapotú. A fák nem egy esetben óriás méretű, idős példányok. Értéket jelentenek a területen. Tájképi értékük is magas.

A területen előforduló, de nem jelölő díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állományának megőrzése és természetvédelmi helyzetének javítása érdekében fontos az üde gyepek megfelelő kezelése.

KE5 - Degradált gyepek, mocsarak

(a) Kezelési egység kódja

KE5

(b) Kezelési egység meghatározása

Elgyomosodott, alacsony természetességű üde gyepek vagy mocsári (magassásos) élőhelyek főképp szegélyekben.

A kezelési egységhez jellegtelen vagy gyomos mocsári és gyepek élőhelyek tartoznak, ahol jelenleg gazdálkodás érdemben nem folyik.

(c) Érintettség vizsgálata

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

OB – Jellegtelen üde gyepek - Tarackbúzás, *Carex hirta*-s, csomós ebíres rétek

OD – Lágyszárú özönfajok állományai - 50 %-nál nagyobb a Solidago borítása a gyepekben

OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen jelenleg érdemi gazdálkodás nem folyik. A mocsári élőhelyek állapotának javítása megfelelő vízháztartás biztosításával érhető el. Az üde vagy szárazabb jellegű gyepek kaszálása és vagy legeltetése lehetséges, ill. javasolt kaszálás évente legalább kétszer, elsődleges az inváziós fajok megfékezése.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:**a) Kötelező előírások és korlátozások**

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- Szakaszból legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY48)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegélyélőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak. (GY102)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erősen gyomos állapotot intenzív kezeléssel, természetvédelmi szempontból helyes gazdálkodási gyakorlattal lehetséges javítani. Amennyiben ez megtörténik, a kezelési egységbe sorolt területeken ökológiai viszonyoktól függően reális cél a terület más részein jelen lévő jelölő gyepek élőhelytípusok potenciális típusának rekonstrukciója.

A közeli, nem fertőzött területek védelme érdekében, azok értékvesztését elkerülendő javasolt az inváziós állományok hatékony visszaszorítása.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható (kivéve extenzív állattartást kiszolgáló bontható faszerkezetű épület).

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(i) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység élőhelyei szegélyekben, élőhelyek szegélyében, illetve a völgyrendszer szegélyében mezőgazdasági területek felé pufferezónát képeznek az értékesebb élőhelytípusok és a szántóföldek között, ugyanakkor potenciális gyomosodás, inváziós fajok terjedésének gócpontjai lehetnek. A kezelés fő feladata a kezelési egység pufferszerepének megőrzése, a további gyomosodás megakadályozása. Állapot javítása: üde gyomos vagy inváziós fajokkal

telített gyepek esetében rendszeres, megfelelően időzített kaszálással oldható meg, amely ideális esetben a jelölő élőhelytípusok területnövekedését eredményezi.

KE6 - Üzemtervezett erdők

(a) Kezelési egység kódja **KE6**

(b) Kezelési egység meghatározása

Üzemtervezett jellegtelen erdők és ideghonos fajok erdei.

(c) Érintettség vizsgálata:

A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint):

RC – Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők

RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes ideghonos lombos és vegyes erdők -

S1 - Akác ültetvények

S2 - Nemesnyárasok

S6 - Nem őshonos fafajok spontán állományai

J2 - Láp- és mocsárerdők 1.1. 2/5 altípusa

Natura 2000 jelölő élőhely:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Körzeti erdőterv szerint (a tervkészítés idején átmeneti erdőterv érvényes), de javasolt az ideghonos és inváziós fafajok lecserélése a gazdálkodás során.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelező előírások és korlátozások

Betartandó az 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól

A vonatkozó erdőterv rendelet és üzemtervek előírásai a Vajszlói erdőtervezési körzetre (2011. december 31-én lejártak az érvényes üzemtervek, az újabban érvénybe elkészültéig átmeneti üzemtervek vannak)

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Ideghonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az ideghonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználat és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)

- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. (E70)
- Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével. (E77)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt az idegenhonos és inváziós fajok lecserélése a gazdálkodás során az aktuális ökológiai viszonyoknak megfelelő honos fajok állományaira, így idővel nem csupán az inváziós veszély csökken, de az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő erdei élőhelytípusok alakíthatók ki (91E0 - * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia*fajokkal (*Ulmion minoris*), 91L0 - Illír gyertyános-tölgyesek (*Erythronion-Carpinion*), 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek).

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

Üzemterv szerint végzendő, lehetőleg honos fajok alkalmazásával.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

Kevésbé értékes vagy tájidegen erdők, állapotuk javítása Natura 2000 területen a több élőhely értékeinek megőrzését (inváziós fajok terjedésének helyszínei pl.) is segíti ezért szükséges és támogatandó.

A jelen lévő inváziós fajok (elsősorban akác) fajokcseréje igen nehézkes, eredményes végrehajtása vegyszerezés nélkül nehezen elképzelhető. Emellett költséges is, a gazdálkodók érdekeltté tételéhez és a folyamat elvégzéséhez mindenképpen anyagi támogatásra van szükség.

A leváltott idegenhonos állományok helyén idővel rekonstruálhatók a természetes társulások, melyek szinte mindegyike az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő élőhelytípus, kialakulásuk a Natura 2000 terület értékességét növeli.

KE7 - Szántók

(a) Kezelési egység kódja

KE7

(b) Kezelési egység meghatározása

Intenzív szántók

Szántó két esetben van a kijelölt területen:

- Nem megosztott ingatlanon természetes élőhely és szántó művelés is
- Natura 2000 kijelölés utáni beszántás és illegális beszántott sávok (beleszántás az élőhelybe)

(c) Érintettség vizsgálata

Á-NÉR élőhely: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

Natura 2000 jelölő élőhely:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ingatlanok megosztása művelés /élőhely szerinti határvonalakon (ha szántóként van bejegyezve a teljes ingatlan, de egy része Natura 2000 kijelöléssel érintett, nem szántó élőhely).

Fel kell hagyni a szántóként való művelést a Natura 2000 területen ott, ahol rászántás történt más élőhelyre és az élőhelynek megfelelő állapotot visszaállítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységre kötelező előírások nincsenek

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ14)
- Lejtőirányú művelés nem megengedett. (SZ50)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56).

(f) Élőhelyrekonstrukciós javaslatok

Természetvédelmi szempontból mindenképpen szükséges az illegálisan elszántott területek rehabilitációja a megszűnt élőhelytípus rekonstrukciója, melyben közeli termőhelyről gyűjtött magaszórást is célszerű alkalmazni a folyamat gyorsítása érdekében. Ennek során fontos a gyomosodás megakadályozása, ami rendszeres kezelést igényel.

A terület értékességét növeli a meglévő szántóterületek természetszerű gyepké és erdővé alakítása, ezért ez ösztönzendő élőhelyfejlesztési irány.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

Erdőtelepítés honos, termőhelyazonos faállomány létrehozásával támogatandó. Az elérendő célállomány az aktuális ökológiai viszonyoktól függő, a terület potenciális erdőtípusai a 91E0 - * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia*fajokkal (*Ulmenion minoris*), 91L0 - Illír gyertyános-tölgyesek (*Erythronion-Carpinion*), 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek Natura 2000 élőhelyei közé sorolhatók.

(i) Kezelési javaslatok indoklása:

A szántóföldi területek Natura 2000 területen a többi élőhely értékeinek megőrzését nehezíthetik, természetvédelmi funkciót nem töltenek be. Ezért amennyiben megszüntetésük, rehabilitációjuk nem lehetséges, kezelésük során a környezetet a lehető legkevésbé terhelő megoldásokra kell törekedni. Megelőzendő az erózió, tápanyag és vegyszerekbemosódás, gyomosodás.

KE8 - Halastavak

(a) Kezelési egység kódja

KE8

(b) Kezelési egység meghatározása

Halastavak vízfelületei, legfeljebb ritkás hínárvegetációval és gyér parti zonációval. Az Ócsárd területén található tavak kezelése az intenzív horgászatnak megfelelő, a többi tó extenzív halászati kezelés alatt áll.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Á-NÉR élőhely: U9 - Állóvizek

Natura 2000 élőhely: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Mivel a tavak jelölő élőhelytípust nem tartalmaznak, valamint a rajtuk zajló gazdálkodás jelenlegi formái (termelő tavak extenzív gazdálkodással, horgásztavak) a környezetet és a jelölő élőhelyeket nem károsítják, külön specifikus javaslatok megtétele nem szükséges.

Előnyben részesítendő a természetes folyamatokra alapozó, extenzívebb gazdálkodási formák, ezzel összhangban kerülendő a túlzottan radikális gazdálkodási megoldások, mint a teljes vízleeresztés illetve a vegyszerezés lehalászáskor.

Mint vízfelületek, hatással vannak a környezet vízgazdálkodására, ezért fontos figyelembe venni az átfolyó patakok vízigényét az üzemeltetéskor.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A művelési ágra vonatkozóan jelenleg nincsenek kötelezően betartandó előírások

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- Halastavak medrének meszezése tilos. (V10)
- A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv. (V31)
- A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni. (V44)
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V46)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63)

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A tavak környezetének természetessége növelhető a természeteshez hasonlító parti zonáció kialakításával, amely sok esetben megvalósítható a mainál extenzívebb gazdálkodás megvalósításával. Megfelelő, lankás partú mederalakítással a természetes zonáció kialakulása megkönnyíthető.

Emellett a vízhez kötődő, de nem vízi szervezetek számára sekély, illetve sziget élőhelyeket célszerű kialakítani, a sekély részekben a nádas vízinövényzet kialakulását engedve.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Új létesítmények, műtárgyak elhelyezése engedélyköteles.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Az Ócsárd területén található tavak kezelése az intenzív horgászatnak megfelelő, a többi tó extenzív halászati kezelés alatt áll. Ennek következtében a nem jelölő, természetvédelmi szempontból nagyobb értéket nem képviselő élőhelytípus a környezetre semleges hatásúnak mondható, különösebb kezelési előírásokat így nem igényel.

A tavak partjainál a természetszerű parti zonáció és a természetes nádas állomány kialakulása elősegíti az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő, a tervkészítéskor végzett felmérések alapján jelölő értéknek javasolt fajok (mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)) állományainak megőrzését, természetvédelmi helyzetének javítását.

Vadgazdálkodás

A terület gyepes élőhelyei kitettek a túltartott vadállomány, különösen a vaddisznó kártételének. Ennek mérséklésére szükséges a vadállomány hatékony szabályozása, amely a tervkészítés idején egyértelműen a kilőtt állatok számának növelését takarja.

A terület természetességének megőrzése, a gyomosodás elkerülése érdekében fontos, hogy a természetközeli helyeken, azok szomszédságában új szóó, szóró, etetőhely ne kerüljön kialakításra, ezért az ilyen létesítmények kialakítása, elhelyezése előtt a terület természetvédelmi kezelőjével egyeztetni szükséges.

Vízgazdálkodás

A terület túlnyomó részt völgyalji elhelyezkedésű, közvetlen felszíni- vagy talajvíz hatás alatt álló, ezért igen fontos megfelelő ökológiai állapotának fenntartásában a kellő vízellátás biztosítása. Ez mára sajnálatos módon feltételezhetően a klimatikus változások és nem megfelelő körülményekkel létesített tavak párologtató, vízvisszatartó hatása miatt eleve nem megfelelő. Ezért amennyiben erre lehetőség adódik, szükséges lehet természetvédelmi szempontból a vízjogi engedélyek, vízhasználati viszonyok felülvizsgálata, megvizsgálendő, hogy a terület vízfolyásai kellő vízmennyiséggel rendelkeznek-e a tavak ellátása mellett a völgyalji részek ökológiai vízigényének kielégítéséhez is

Kiemelkedő fontosságú, hogy a területen újabb párologtató felületként funkcionáló tó ne létesüljön.

A terület patakjainak lemélyülése, az újbóli kotrások kivitelezése a mélyen fekvő területek vízszintjének csökkenését okozza, ezért a patakok vízjogi engedélyeinek felülvizsgálata és természetvédelmi célokhoz igazítása szükséges. A későbbiekben szükséges a beavatkozások minimalizálása, lehetőség szerint a medermélyülés hatásainak ellensúlyozása. Utóbbi kis volumenű, mederben fixen elhelyezett vízvisszatartó művekkel, fenékküszöbökkel megoldható a kis vízhozamú és méretű patakokban.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A területen élőhelyrekonstrukciós, élőhelyfejlesztési beruházások pályázati forrásokból oldhatók meg. A tagolt tulajdonosi struktúra és a területek viszonylagos kis mérete miatt azonban nagyobb volumenű, több élőhelyre kiható rekonstrukció kivitelezése nehezen képzelhető el.

Amennyiben a fenti, kezelési egységeknél leírtak megvalósulnak, az élőhelyek állapota javul, így külön intézkedések megfogalmazása annak gyakorlati irreálitásán túlmenően sem szükséges.

Kisebb volumenű gyeprekonstrukcióra több kisebb területen mindenképp szükség van elszántott gyeprészek esetében. Emellett fontos lenne a mára kifejezetten gyomossá, vagy inváziós növények által uralttá vált fátlan területek rekonstrukciója is.

A halastavak területén kismértékű beavatkozásokkal jelentős javulás érhető el a természetes zonáció kialakulásában, ezért ez is támogatandó.

A völgyrendszer vízháztartását javító műszaki felmérés és tervezés kidolgozása és végrehajtása a KE-1 egység fenntartása és jó állapotban tartása szempontjából a legfontosabb, de jelentős hatással van a KE2, KE3, KE4 egységekre is, melyek szintén jelölő értékeket összefogó területek. Ennek érdekében szükségesek a halastavak vízjogi engedélyének felülvizsgálata, a lemélyített és lemélyült patakmedrek további mélyülését akadályozó intézkedések, valamint a területen található kisebb, vízjogi üzemeltetéssel nem rendelkező árkok felmérése és megszüntetése

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A vöröshasú unka és a mocsári teknős számára - ahogy azt stabil méretű populációjuk is mutatja - a jelenlegi élőhelyi struktúra és kezelési formák megfelelőek, a tavakhoz és meglévő, gyakori nedves részekhez kötődő fajokként külön fajvédelmi intézkedést nem igényelnek.

A területen előforduló, nem jelölő közösségi jelentőségű lepkefajok (díszes tarkalepke és nagy tűzlepke) esetében az élőhelyek érdekében megfogalmazott intézkedéseken túl továbbiak is szükségesek.

A **nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)** számára veszélyeztető tényező a túl intenzív, teljes területen vagy annak jelentős részén végzett kaszálás. Ezzel épp ellentétes kezelést igényelnek más veszélyeztető tényezők, a természetes szukcessziós folyamatok és különösen az idegenhonos inváziós fajok jelenléte és kizárólagos térhódítása (főként *Solidago* és *Aster* fajok), mivel utóbbi folyamatok a faj tápláléknövényeinek - a lórom (*Rumex*) és keserűfű (*Polygonum*) fajok, de különösen a tavi lórom (*Rumex hydrolapatum*), a vízi lórom (*Rumex aquaticus*) - megritkulását, eltűnését okozzák. A faj számára az élőhelyekhez hasonlóan veszélyt jelent a kiszáradás, de ezzel együtt a túlzott elárasztás is, vagyis a hidrológiai viszonyok nagyobb mértékű megváltoztatása, tehát igen fontos a megfelelő hidrológiai viszonyok fenntartása..

Elmondható tehát, hogy a terület egyes részein az általános élőhelykezelési elvek alkalmazása, konkrétan a nedves gyepek megfelelő rendszerességű kaszálással hasznosítása, vízviszonyok stabilizálása e faj számára is megfelelő élőhelyeket teremtenek, azonban egyes esetekben ritkább, más időzítésű kaszálás lehet ideális. Ennek megfelelő kivitelezése az élőhelyeknél felsorolt intézkedések, szabadon választható korlátozások rendszerén keresztül biztosítható, így külön intézkedéscsomag megalkotására nincs szükség.

A **díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)** jellemzően erdei nyiladékokon fordul elő a területen, ezért számára a drasztikus erdészeti beavatkozások szinte mindegyike veszélyeztető tényező, de az élőhelyek előnytelen átalakulásán keresztül a hidrológiai viszonyok megváltozása is veszélyezteti a populációt. Emellett természetesen veszélyes a fajra a mezőgazdasági kemikáliák alkalmazása és a ligetes, nyílt erdőrészeket, nyiladékokat megszűnéssel fenyegető természetes szukcessziós folyamatok

Mivel a nyiladékok fenntartása a bevett erdészeti gyakorlat része, a cserjésedés gátlásának szükségessége pedig az élőhelyvédelmi intézkedések során is kifejtésre került, a faj megőrzése érdekében külön védelmi intézkedések nem szükségesek, de a gyepeken zajló cserjétlenítési munkálatokat adott esetben - a faj jelenlétét tapasztalva - szükséges a díszes tarkalepke életfeltételeinek figyelembe vételével végezni. Erre az élőhelyek kezelésénél felsorolt választható előírások önmagukban is garanciát jelentenek megfelelő szakirányítás mellett, melyet az illetékes természetvédelmi kezelő el tud látni.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A lápi élőhelyek (7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek), bugás sás (*Carex panicea*) állományok és a lábas égerláp (91E0) monitorozása – alkalmas lehet a völgy vízháztartás változásának nyomon követésére. Így ezek monitorozásának megvalósítása javasolt, de nem országos program keretében, hanem a helyi viszonyok jobb megismerése céljából. Országos programba csatoláshoz a terület szóban forgó élőhelytípusai túl kis kiterjedésű, sérülékeny, nem stabil állományokkal képviseltek.

A monitorozáshoz a NBmR monitorozási módszerei, protokolljai javasolhatók.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A terület egyetlen védelmi jellegű besorolása a Natura 2000 KTT, így jogszabályok közül a természetes élőhelyek és vízfolyások, védett fajok tekintetében az 1996. évi LIII. törvény - a természet védelméről, illetve a Natura 2000 hálózatról szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet szabályozza a természetvédelem lehetőségeit.

A terület túlnyomó többsége, 93%-a magánterület, emellett elenyésző az állami, önkormányzati és különböző vízmű területek aránya. Ez mindenképpen fontos tényező a támogatások és pályázati források felhasználhatósága és azok elnyerhetősége szempontjából is. A magántulajdonosok számára az elérhető támogatások és pályázati források adminisztratív terhei is túlzottak, de az együttműködés is nehézkes a sok tulajdonosú területrészek együttes fejlesztésekor.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A területen elérhetőek az egységes területalapú támogatások (22/2010. (III.16.) FVM rendelet) és azon felül a mező- és erdőgazdálkodás során, a kötelező előírások miatt igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetések, illetve a környezet- és természetvédelmi célú, önkéntesen vállalt mező- és erdőgazdálkodási támogatások.

A 269/2007. (X. 18.) Korm. sz. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a Natura 2000 területek gyepeire vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján, ezért a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe.

–A Natura 2000 területekkel érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben levő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől a faállomány korától és összetételétől függ.

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (AKG) közül az ország egész területén igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos (a 2009-2014 közti időszakban) rendelkezései alapján érhetők el. Az AKG középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályozza.

Az erdőterületekre vonatkozóan erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjólét értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (pl. madárodúk telepítése).

A Natura 2000 területektől függetlenül, a fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára elérhető az egységes területalapú támogatás (SAPS), melynek mértékéről évente az ágazatért felelős miniszter dönt, miniszteri rendeletben. Jelenleg a 23/2013. (IV. 9.) VM rendelet hatályos. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

A támogatások kihasználtsága

A Natura 2000 területet 14 MEPAR blokk érinti, összesen 368 hektár területen, ami a teljes terület meghaladó, ennek oka a több tömbre osztható site kialakítás és a MEPAR blokkok túlynúlása. Az érintett blokkok területéből támogatható 172 hektár, a teljes terület hozzávetőleg kétharmada.

A tervezési terület tulajdonviszonyairól elmondható, hogy elenyésző, mindössze 7% a nem magántulajdonú terület aránya. A magán tulajdonosok azon része, aki aktívan foglalkozik területe művelésével - vagy az azt bérlő gazdálkodó - többnyire felveszi a területalapú támogatásokat, köztük a Natura 2000 jogcímen járó támogatásokat is a gyepterületekre.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Gyepgazdálkodás

A rendelkezésre álló támogatási rendszerek megfelelőek a terület természetvédelmi kezelésének támogatására, így annak bővítése vagy átalakítása alapjaiban nem szükséges.

Mivel a területen jelentős a nem erdőbe rendeződő, szoliter, vagy kisebb csoportokban, esetleg sűrűbb fiatal állományokban álló kifejezetten koros és nagytermetű fák mennyisége, ezek megőrzése érdekében jó hatású lehetne olyan kompenzációs elem illesztése a támogatási rendszerbe, amely előírja ezeknek az idős, táji és élőhelyi-természetvédelmi értéket képviselő fásszárú egyedeknek és foltoknak a megőrzését.

Erdőgazdálkodás

A területen alárendelt szerepet betöltő erdős élőhelyek fontossága nem olyan mértékű, amely jelentősen befolyásolni képes támogatási rendszereken keresztül annak természetvédelmi szempontú minősítését.

A meglévő támogatási formák a felmerülő igények megvalósításához csak akkor elégségesek, ha a fizetett kompenzáció vagy támogatás gazdaságilag valóban értékelhető támogatást jelent. A tapasztalat szerint sok esetben a támogatás mértéke fogja vissza a természetvédelmi jellegű gazdálkodást, mivel a tulajdonosok pusztán gazdasági alapon döntenek a terület használatának módjáról, a nem elegendőnek ítélt mértékű támogatást pedig az elvárt korlátozások ismeretében nem vállalják.

3.3.2. Pályázati források

Jelenleg a területen megvalósítás vagy tervezés alatt levő természetvédelmi célú pályázat nincsen.

A tervezési területen pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) projekt indítására vagy abban való részvételre lehetőség van. A sok tulajdonossal és jellemzően kisebb birtoktestekkel jellemezhető területen nehéz összehangolt programok megvalósítása, valamint a gazdálkodás során a legtöbb tulajdonos nem tartja elérendő célnak a természetesség növelését, de akár megőrzését sem. Szükséges lenne könnyebben, kisebb adminisztrációs terhek mellett elérhető, kisebb volumenű beavatkozásokhoz illeszkedő pályázati források megteremtése.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A projekttervben elfogadottak szerint a következő kommunikációs eszközök elvégzése volt kötelező, illetve vállalta a tervekészítő:

- **jegyzőkönyvezett terepbejárás** (önkormányzati hirdetmény illetve közvetlen megkeresés alapján az érintettek és érdeklődők az ügyfél vezetése mellett megtekintik a területet és megismerik az alapvető értékeket, célokat, emellett egyeztetésre is lehetőség nyílik)

megvalósulása: a terv egyeztetési változatának bemutatásakor eleve csekély érdeklődés mutatkozott, a jelen lévők nem tartottak igényt a falufórum után tervezett terepi bejárás megtartására.

- **falufórum** (részletes beszámoló a lakosság, az érintett gazdálkodók, és más érintettek számára a fenntartási terv készítésének addigi eredményeiről, véleménynyilvánítás biztosítása)

megvalósulása: A 2014. augusztus 21-én megtartott fórumon a részvétel sajnálatos módon igen csekély volt, holott a közvetlenül, vagy hirdetmény útján közvetve meghívottak köre a kis területhez viszonyítva szélesnek nevezhető, összesen 25 címzett számára került közvetlen kiküldésre. A fórumon bemutatásra került a terv, a felmerülő kérdéseket pedig megvitatták a jelen lévők. Az eseményről jelenléti ív és jegyzőkönyv készült.

- **önkormányzati közzététel**, (a fenntartási terv eredményeinek elérhetősége, a mind szélesebb körű ismertség, nyilvánosság és véleménynyilvánítás biztosítása);

megvalósulása: A 2014. augusztus 21-én megtartott fórummal kapcsolatban az önkormányzatoknak küldött megkeresés alapján önkormányzati hirdetmények kerültek elhelyezésre a hivatalokban, 7 érintett községben, a megfelelő tartalommal.

- **érintettek tájékoztatása** levélben vagy e-mailban történő megkeresése.

megvalósulása: A következő fejezetben felsorolt 25 címzett számára a tájékoztató és egyeztető fórumra szóló meghívó kiküldésre került.

- **weboldal fenntartása** aktuális információkkal és az elkészült anyagokkal

megvalósulása: a terv készítése során folyamatosan kerültek fel az elkészülő anyagok a <http://ddnp.nemzetipark.gov.hu/natura-2000-fenntartasi-tervek> webcímre a megfelelő alfejezet alá, legkésőbb az egyeztetésre szóló meghívások kiküldéséig, hogy az érdeklődők onnan előzetesen letölthessék és így a fórumra tájékozottan érkezhessenek.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

címzett	érintettség	cím
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	területileg illetékes nemzeti park igazgatóság	7625 Pécs, Tettye tér 9.
Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7621 Pécs, Papnövelde u. 13-15.
Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	Pécs, Köztársaság tér 7, 7623.
Pécsi Bányakapitányság	Natura 2000 területen	7623 Pécs, József A. u. 5.

		illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	
Baranya megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság		Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7634 Pécs, Kodó dűlő 1. baranya-nti@nebih.gov.hu
Baranya megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság		Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7633 Pécs, Lázár Vilmos u. 12.
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Baranya megyei Igazgatósága		Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7622 Pécs, Nagy Lajos király útja 9., III. em.
Pécsi Körzet Falugazdász Iroda		falugazdász	7623 Pécs, Rákóczi u. 30.
Babarcszölős Község Önkormányzata		önkormányzat	7814 Babarcszölős, Dózsa Gy. u. 19.
Hegyszentmárton Község Önkormányzata		önkormányzat	Hegyszentmárton, Kolozsvár utca 18., 7837
Görcsöny Község Önkormányzata		önkormányzat	7833 Görcsöny, Rákóczi F.u.1.
Kisdér Község Önkormányzata		önkormányzat	Kisdér, 7814 Petőfi u. 13.
Ócsárd Község Önkormányzata		önkormányzat	Ócsárd, Kossuth utca 25., 7814
Regenye Község Önkormányzata		önkormányzat	Regenye, 7833 Fő u. 51
Siklósbodony Község Önkormányzata		önkormányzat	7814 Siklósbodony, Rákóczi u. 22
Ócsárd és Vidéke Vadásztársaság		egyéb gazdálkodó	7631 Pécs, Nagypostavölgyi u. 124/3.
8 magántulajdonos		gazdálkodó	
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya megyei Helyi Csoport		érintett helyi civil szervezet	7622, Pécs, Siklósi út 12.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett?	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan?
Dél-Dunántúli	Tájékoztatás levélben,	igen, levélben	egyetért a terv		

Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	meghívás egyeztetésre, fórumra		tartalmával		
Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	nem			
Pécsi Bányakapitányság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	igen, levélben	nem tett észrevételt		
Baranya megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	igen, levélben	nem emelt kifogást		
Baranya megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	nem			

3. Térképek

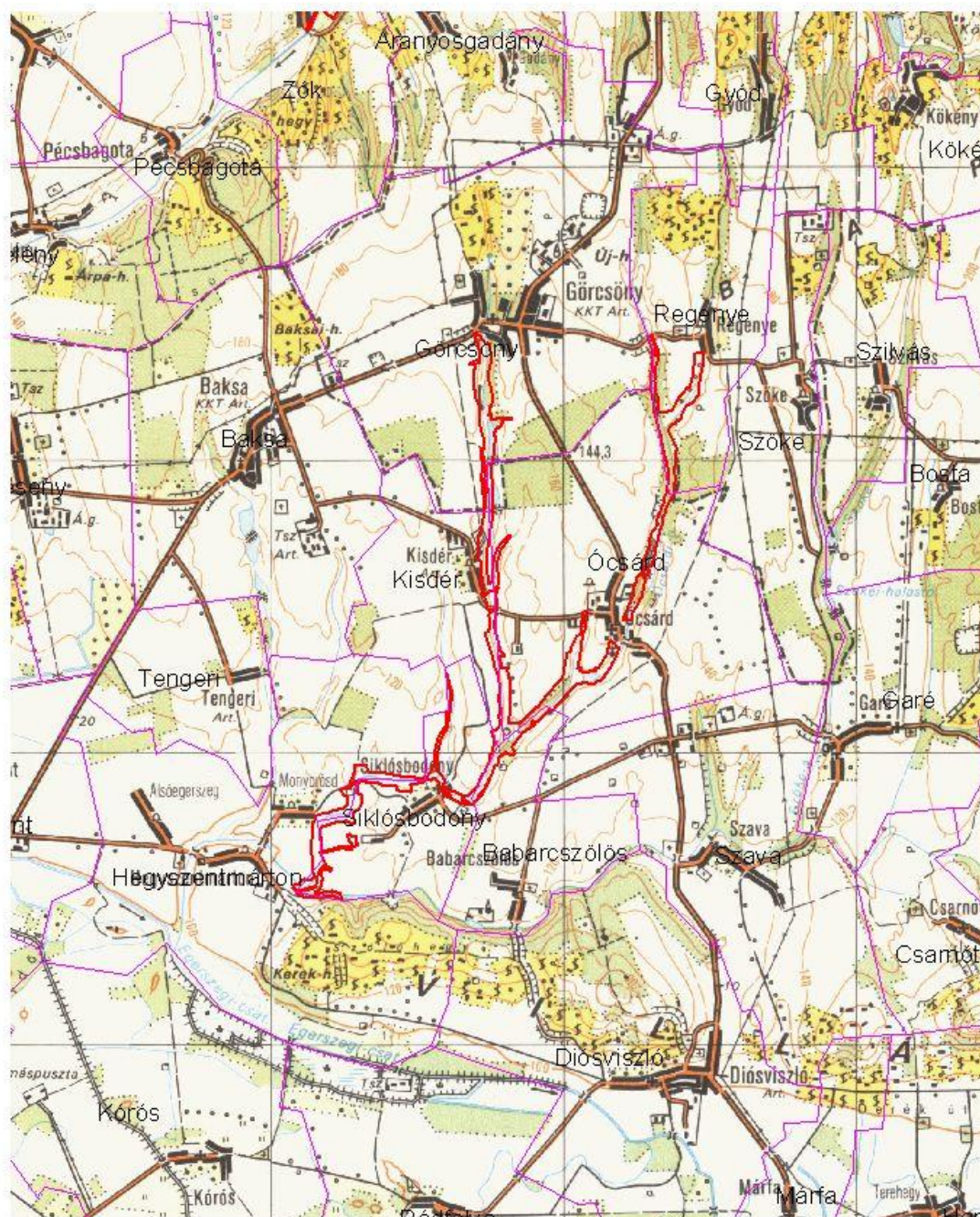
3.1. Áttekintő térkép

3.2. Az Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek KTT kezelési egységeinek térképe

3.3. Az Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek KTT élőhelytérképe 1-2

Az Ócsárd-Hegyszentmártoni-völgyek KTT áttekintő térképe M 1:75 000

- Közigazgatási határok
- Ócsárd-Hegyszentmártoni-völgyek KTT

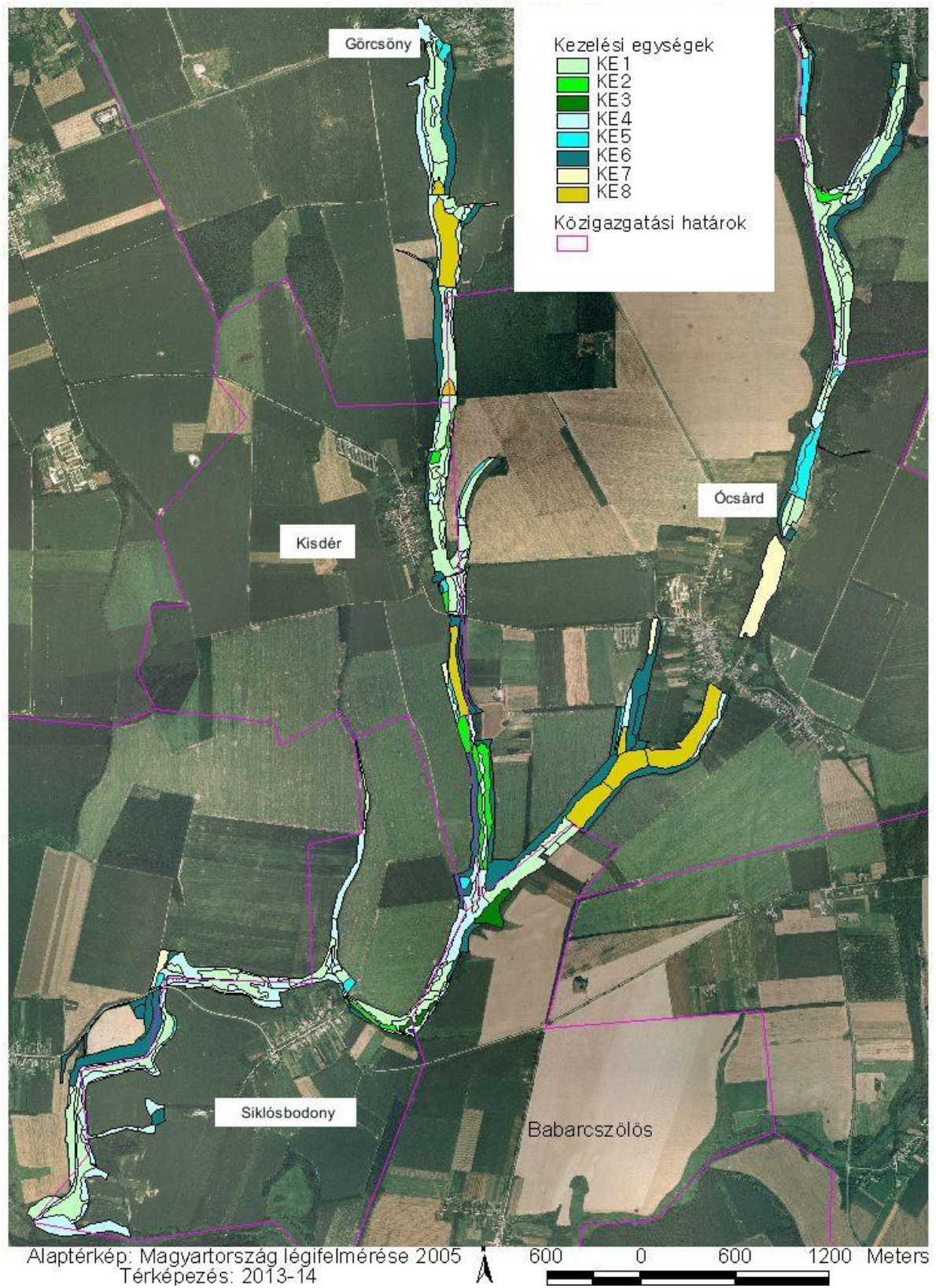

Alaptérkép: EOTR 1:100 000 topográfiai térkép

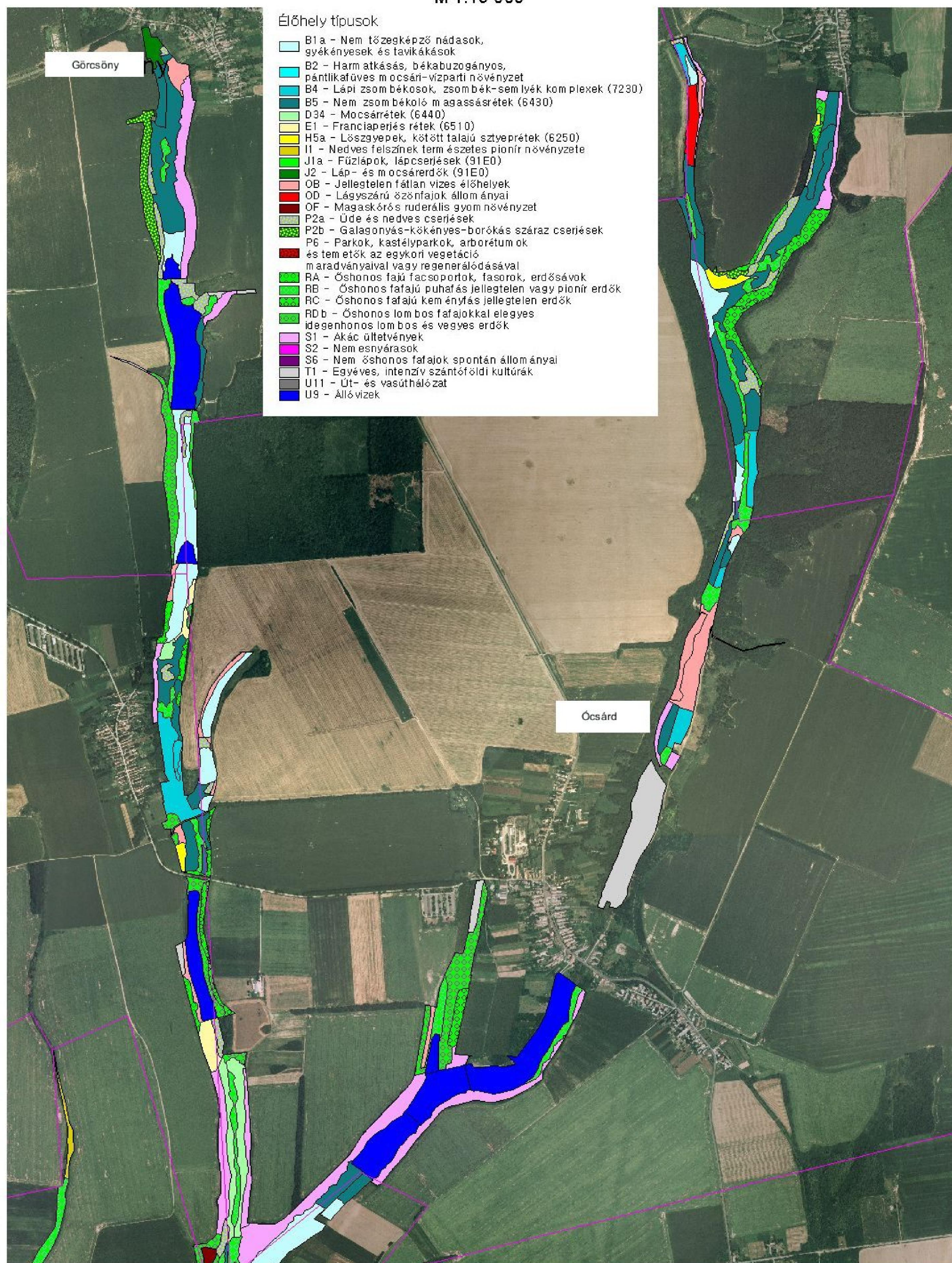
700 0 700 1400 Meters

Az Ócsárd-Hegyszentmártoni-völgyek KTT
kezelési egységei
M 1:30 000

**Az Ócsárd-Hegyszentmártoni-völgyek KTT
élőhelytérképe 1
M 1:15 000**

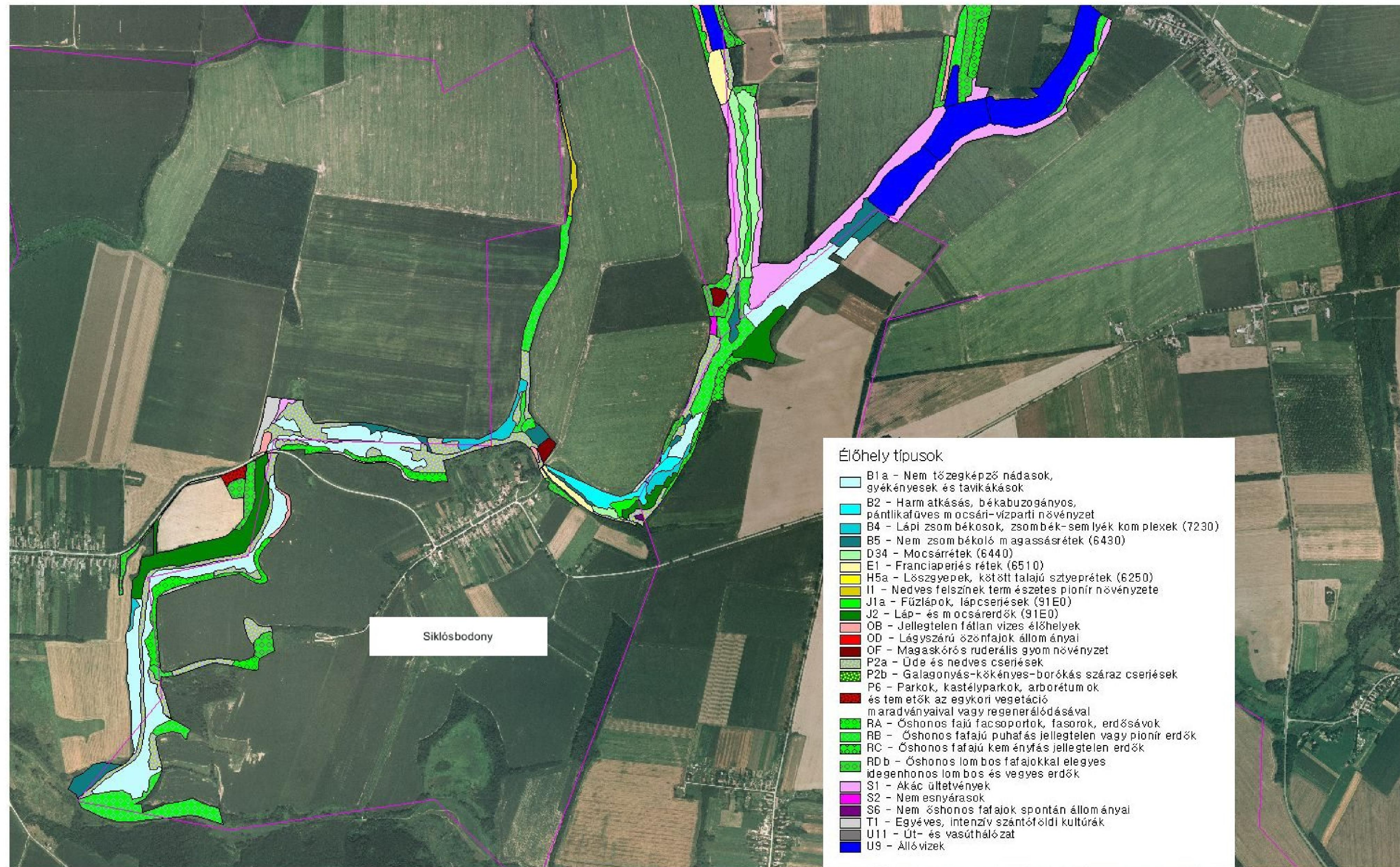
Alaptérkép: Magyarország légifelmérése 2005

Térképezés: 2013-14

300 0 300 600 Meters

Az Ócsárd-Hegyszentmártoni-völgyek KTT
élőhelytérképe 2
M 1:15 000

Térképezés: 2013-2014

Alaptérkép: Magyarország légifelmérése 2005

300 0 300 600 Meters